

Praha: 12.8.2024
Číslo jednací: 101590/2024/KUSK
Spisová značka: SZ_077267/2024/KUSK/135
Vyřizuje: Ing. Tereza Vachková / I. 944
Značka: OŽP/VT

OPATŘENÍ OBECNÉ POVAHY VEŘEJNOU VYHLÁŠKOU

Krajský úřad Středočeského kraje, odbor životního prostředí a zemědělství (dále jen „krajský úřad“) jako orgán ochrany přírody věcně a místně příslušný podle ust. § 29 odst. 1) a § 67 odst. 1) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), podle § 171 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále jen „správní řád“), a ust. § 77a odst 5, písm. f) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), a podle § 13h odst. 2 a současně § 37, § 43 a § 44 zákona vydává opatření obecné povahy:

OPATŘENÍ OBECNÉ POVAHY

Článek I.

Předmět úpravy

1. Tímto opatřením obecné povahy se v rozsahu územní působnosti Krajského úřadu Středočeského kraje jako příslušného orgánu ochrany přírody (dále jen příslušný orgán ochrany přírody) **stanovují bližší podmínky uplatňování Zásad regulace bolševníku velkolepého (*Heracleum mantegazzianum*) v České republice¹** (dále jen „Zásady regulace“) za účelem jeho odstranění, případně kontroly nebo izolace. Dle schválených Zásad regulace bolševníku velkolepého (*Heracleum mantegazzianum*) v České republice je jako dlouhodobý cíl stanovena **úplná eradikace (úplné odstranění) bolševníku** na celém území ČR. Toto opatření obecné povahy se vztahuje na území Středočeského kraje v kompetenci krajského úřadu, tj. mimo území velkoplošných chráněných území (CHKO Kokořínsko-Máchův kraj, CHKO Český ráj, CHKO Křivoklátsko, CHKO Český kras, CHKO Brdy, CHKO Blaník).

¹ Zásady regulace – Invazní druhy – AOPK ČR (nature.cz).

2. Současně se pro účel dle předchozího odstavce **povoluje výjimka ze základních podmínek ochrany přírodních rezervací**, konkrétně k používání biocidů, a **uděluje souhlas** k činnostem omezeným dle bližších podmínek ochrany v přírodních rezervacích a přírodních památkách a souhlas k činnostem omezeným v jejich ochranných pásmech, konkrétně ke vjezdu, vstupu a používání chemických prostředků v těchto územích.

Článek II. Opatření k regulaci

1. Při eradikaci bolševníku velkolepého se postupuje v souladu s kap. 3.1, 3.2, 3.3, 3.4. a 4.7.5 Zásad regulace.² Především je nutné:
 - a) Bolševník a jeho porosty eradikovat mechanicky či chemicky nebo kombinací obou metod. Přednostně je třeba řešit rostliny či porosty s významným rizikem dalšího šíření (podél cest, vodních toků atp.). Chemické zásahy je třeba provádět v souladu s rostlinolékařskými předpisy³.
 - b) Mechanické a chemické zásahy provádět ve vegetační době. Eradikaci rostlin je nutno provádět nejpozději do doby květu. Při zjištění kvetoucích rostlin je nutno květenství důkladně zlikvidovat (optimálně spálit) včetně semen (i nezralých) tak, aby nedošlo k rozsypání a šíření semen.
 - c) Kontrolovat místo, kde byla opatření provedena, v následujícím roce i v dalších letech (cca 10-15 let). V souladu se Zásadami regulace odstraňovat všechny zjištěné rostliny.
2. Údaje o provedení regulačních opatření, tj. zejména o místě, termínu, rozsahu, použité metodě a finanční náročnosti zásahu, bezodkladně oznámit příslušnému orgánu ochrany přírody.
3. Opatření k eradikaci bolševníku provádějí uživatelé nebo vlastníci pozemků v rámci běžné péče o pozemky.
4. Pokud uživatelé nebo vlastníci pozemků s výskytem bolševníku velkolepého jeho eradikaci neprovádějí, může je příslušný orgán ochrany přírody v rámci naplňování priorit dle čl. III. vyzvat, aby za podmínek dle § 13j odst. 4 zákona zajistili její provedení, a informovat je o možnosti dalšího postupu dle § 68 odst. 3 a 4 zákona. Výzva se uživatelům

² Viz také Standardy péče o přírodu a krajinu, Likvidace vybraných invazních druhů rostlin, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. (https://www.nature.cz/documents/20121/1200108/D02007-standard+likvidace+vybraných+invazních+rostlin_rev2023.pdf/)

³ Zákon č. 326/2004 Sb. o rostlinolékařské péči.

či vlastníkům pozemků doručuje písemně, a není-li to možné nebo účelné, prostřednictvím veřejné vyhlášky.

5. Neobdrží-li krajský úřad do konce lhůty stanovené ve výzvě písemný projev vůle uživatele nebo vlastníka provést nezbytná regulační opatření, je v souladu s § 13j odst. 4 zákona oprávněn tato opatření provést sám.
6. Krajským úřadem budou v rámci mapování shromažďována data o výskytu bolševníku velkolepého na území Středočeského kraje. Při zjištění výskytu bolševníku velkolepého je nutno toto zjištění výskytu hlásit krajskému úřadu včetně dat o lokalizaci (číslo pozemku a katastrálním území, GPS souřadnice atp.), popř. velikosti zjištěného porostu bolševníku (ks, metry čtvereční). Mapování výskytu bolševníku lze provádět i prostřednictvím aplikace BioLog (mobilní telefon).
7. Krajským úřadem bude dále prováděn monitoring úspěšnosti prováděných opatření na všech evidovaných lokalitách s výskytem bolševníku.

Článek III.

Priority regulace

Pro eradikaci bolševníku velkolepého se stanovují tyto územní priority:

1. **Na pozemcích s umístěním technické infrastruktury, zejména komunikací, železničních drah a produktovodů včetně jejich ochranných pásem, a na pozemcích vodních toků:**
 - a) Uživatelé nebo vlastníci pozemků zajistí při jejich správě a při údržbě technické infrastruktury či vodního toku, aby veškeré práce probíhaly v souladu se Zásadami regulace.
 - b) Krajský úřad jim bude předávat informace o místech výskytu bolševníku velkolepého a o požadavcích na provádění regulačních zásahů.
2. **Na pozemcích ve vlastnictví obcí, kraje a státu, včetně pozemků svěřených do správy dalším subjektům:**
 - a) Uživatelé nebo vlastníci pozemků zajistí, aby všechny zásahy na těchto pozemcích probíhaly v souladu se Zásadami regulace. Průběžně navíc provádějí cílené kroky k odstranění bolševníku velkolepého.
 - b) Krajský úřad bude uživatelům nebo vlastníkům pozemků předávat informace o místech výskytu bolševníku velkolepého a o požadavcích na provádění regulačních zásahů.
3. **Na lesních pozemcích ve vlastnictví státu a samosprávných subjektů, které jsou ve správě jimi zřizovaných organizací:**
 - a) Uživatelé nebo vlastníci lesních pozemků průběžně provádějí cílené kroky k odstranění bolševníku velkolepého.

- b) Zásahy k regulaci bolševníku velkolepého musí být prováděny v souladu se Zásadami regulace.

4. Na všech ostatních pozemcích včetně soukromých pozemků:

- a) Uživatelé nebo vlastníci pozemků průběžně provádějí cílené kroky k odstranění bolševníku velkolepého.
- b) Zásahy k regulaci bolševníku velkolepého musí být prováděny v souladu se Zásadami regulace.

Dále se pro eradikaci bolševníku velkolepého stanovují územní priority, které se vztahují k jeho přítomnosti ve zvláště chráněných územích ve správě Krajského úřadu, případně výskytu v blízkosti ostatních zvláště chráněných území:

1. Na území přírodních rezervací, přírodních památek, jejich ochranných pásem a v území do 500 m od jejich hranice:

- a) Příslušný orgán ochrany přírody zajistí, aby opatření k regulaci byla zpracována do plánů péče o zvláště chráněná území v rámci jejich pořízení.
- b) Příslušný orgán ochrany přírody zajistí inventarizaci výskytu bolševníku velkolepého.
- c) V případě výskytu vyzve příslušný orgán ochrany přírody uživatele či vlastníky dotčených pozemků k jejich odstranění.
- d) V případě nečinnosti uživatelů či vlastníků bude příslušný orgán ochrany přírody sám bolševník velkolepý průběžně odstraňovat.
- e) Zásahy k regulaci bolševníku velkolepého musí být prováděny v souladu se Zásadami regulace.

2. Na území do 500 m od hranic chráněných krajinných oblastí, národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a jejich ochranných pásem:

- a) Příslušný orgán ochrany přírody vyzve na podnět Agentury ochrany přírody a krajiny ČR uživatele nebo vlastníky pozemků s výskytem bolševníku velkolepého k jejich odstranění, v případě jejich nečinnosti ho může zajistit sám.
- b) Zásahy k regulaci bolševníku velkolepého musí být prováděny v souladu se Zásadami regulace.

3. Na území evropsky významných lokalit:

- a) Příslušný orgán ochrany přírody ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR vyhledává a monitoruje lokality výskytu bolševníku velkolepého a vyhodnocuje jeho vliv na předměty ochrany.
- b) Při zjištění výskytu bolševníku velkolepého vyzve příslušný orgán ochrany přírody uživatele nebo vlastníky dotčených pozemků k jeho odstranění a v případě jeho nečinnosti ho může zajistit sám.
- c) Zásahy k regulaci bolševníku velkolepého musí být prováděny v souladu se Zásadami regulace.

Článek IV. Obecná úprava

1. V rámci stavebních činností, zemních prací či těžby surovin je nutné dbát, aby nedocházelo k šíření bolševníku velkolepého.
2. Je-li to účelné, vyzve krajský úřad uživatele či vlastníky pozemků, na kterých byla provedena regulační opatření, postupem obdobným jako v čl. II. odst. 2, 3 a 4, aby dohodnutým způsobem zajistili opatření k obnově dotčených ekosystémů, popř. taková opatření učiní sám.
3. Neprovedení regulace bolševníku velkolepého není zařazeno mezi přestupky („sankcí“ je zde omezení vlastnického práva provedením regulace krajským úřadem), avšak přestupkem je ale dle § 87 odst. 1 písm. m a § 88 odst. 1 písm. s Zákona (i nedbalostní) šíření invazního nepůvodního druhu.

Článek V. Platnost

Opatření obecné povahy podle § 173 odst. 1 správního řádu nabývá účinnosti patnáctým dnem po dni vyvěšení veřejné vyhlášky na úřední desce Krajského úřadu.

Toto opatření obecné povahy je platné do jeho zrušení Krajským úřadem Středočeského kraje (tj. do splnění cíle – dosažení úplné eradikace bolševníku velkolepého).

Odůvodnění

Krajský úřad, jako příslušný orgán ochrany přírody podle ustanovení § 77a odst. 5 písm. g) a i) zákona, přistoupil k vydání tohoto opatření obecné povahy, kterým se stanovují bližší podmínky uplatňování Zásad regulace bolševníku velkolepého (*Heracleum mantegazianum*) v České republice, vydané v roce 2023 Ministerstvem životního prostředí. Vydaným opatřením obecné povahy je v důsledku **řešena implementace nařízení EP a Rady (EU) č. 1143/2014, o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů**, na jehož podkladě byla novelou zákona (platnost a účinnost novely od 1. 1. 2022) uložena povinnost vlastníkům a uživatelům pozemků a dalším osobám (orgány ochrany přírody) realizovat opatření k úplné eradikaci bolševníku velkolepého na celém území ČR. Opatření obecné povahy jsou krajským úřadem, ve smyslu § 13h odst. 2 zákona upřesňovány priority, postupy a opatření k regulaci bolševníku včetně termínů.

Bolševník velkolepý je impozantní rostlina, která pochází z oblasti centrální Asie (Kavkaz a z jihu přilehlé oblasti). Dorůstá výšky několika metrů (až pěti) a jeho bílá květenství mohou dosahovat i půl metru v průměru. Rozmnožuje se jen semeny. Po několika letech ve formě

přízemní listové růžice vykvete a po odplození umírá. Pokud není nijak omezován, dochází k tomu v podmínkách ČR obvykle ve věku 3-5 let. V podmínkách ČR kvetou rostliny bolševníku od poloviny června do konce července a semena jsou uvolňována od konce srpna do října.

Bolševník je veden jako nebezpečný invazní druh, který je schopen ničit původní ekosystémy. Obsahuje látky, které u člověka způsobují těžké fotodermatitidy (dráždí kůži a způsobují vyrážky a puchýře). Vzhledem ke zdravotním rizikům je nezbytné používat při likvidaci bolševníku vhodný ochranný oděv zahrnující rukavice s dlouhou manžetou a další ochranné pomůcky (brýle nebo obličejový štít, případně respirátor) tak aby nedošlo ke kontaktu rostliny s holou pokožkou, sliznicemi a očima. V případě zasažení postižené místo co nejdříve důkladně omýt vodou a mýdlem a zamezit působení UV záření na postižené místo nejméně po dobu 48 hodin. Je nutné si uvědomit, že prvotní kontakt s rostlinou a jejími šťávami je bezbolestný. Fototoxické reakce, které jsou příčinou následných problémů, se aktivují obvykle po 15 minutách osvětlení postižených míst.

Metody, které okamžitě zlikvidují rostliny bolševníku, jsou **aplikace herbicidu** nebo **vyrývání kořenů**, tyto metody lze kombinovat.

Vyrývání kořenů lze použít na plochách s malou pokryvností a plochou (do cca 500 m²). Kořen musí být přerušen pod kořenovým krčkem (tj. cca 10 cm pod povrchem), při nedostatečné hloubce dochází k částečné regeneraci. Vyryté kořeny lze ponechat vyschnout na povrchu, u zamokřených lokalit je nutné odstranění z lokality. Vyrývání kořenů se provádí **před vysemeněním rostlin**, optimálně na začátku vegetační sezóny, kdy jsou porosty ještě nízké a dobře průchodné (**duben–květen**), snižuje se riziko kontaktu s toxickými šťávami a lze se tak vyhnout problematické manipulaci s kvetoucími nebo dokonce plodícími částmi rostlin. Lokalitu je nutné několikrát v daném roce opakovaně navštívit a zásah provést na přehlédnutých či regenerujících rostlinách. Proti právě vyklíčeným semenáčům není efektivní zasahovat (většina jedinců nepřežije proces samozreďování). Přeživší semenáče se doporučuje vykopat později v sezóně nebo následující rok.

Chemický zásah je optimální realizovat selektivním herbicidem (působícím pouze na dvouděložné rostliny). Ten zachová okolní travní porost a urychluje tak zarůstání uvolněných ploch trávou, což pomáhá potlačit mladé rostlinky bolševníku. Totální herbicidy obsahující glyfosát (např. Roundup-Bioaktiv) oproti tomu likvidují všechny zasažené druhy rostlin. Aplikaci herbicidu (bodovým postřikem nebo přímým nátěrem listů či řezné plochy stonku po seseknutí je třeba provést do začátku kvetení. Nejvhodnější doba aplikace je v **květnu**, kdy jsou porosty dobře průchodné, dostatečně vyvinuté, ale vysoké jen do cca **0,5 m**. Asi za 1-2 týdny po provedeném zásahu je nutná kontrola a aplikace herbicidu na rostliny, které byly přehlédnuté nebo byly zakryty velkými listy. Koncentrace herbicidu odpovídá údajům na etiketě a neměla by překročit 3 %, jinak dochází k defoliaci a účinná látka se nedostane do kořenů.

Pokud nedošlo k zásahu proti bolševníku včas, tj. před kvetením, je třeba z rostlin **useknout celé květenství/plodenství**, sebrat do igelitového pytle a bezpečně zlikvidovat (**spálit**). Nelze nechávat useknuté květenství ležet na místě, protože by se na nich mohla vyvinout klíčivá semena (ta se za vhodných podmínek dokáží vyvinout i z květenství useknutých těsně po opylení). Po odstranění květenství lze rostliny vyrýt (herbicidy už by byly neúčinné), ale z hlediska zdravotních rizik je výhodnější pouze důsledně odstraňovat nově se tvořící květenství, a to až do konce vegetační sezóny, kdy rostliny samovolně uhynou. Proti zbylým, nekvetoucím rostlinám, je nutné následující rok naplánovat včasný mechanický či chemický zásah (viz výše).

Vždy je nutno pamatovat na to, že nestačí výskyt rostliny potlačit, nemá-li se celá kalamita opakovat, je nutno ještě **minimálně 10 let** oblast pečlivě **hlídat** a zásahy dle potřeby opakovat kvůli přehlédnutým rostlinám a rostlinám nově se objevujícím ze zásoby (semen v půdě).

Na území Středočeského kraje je v současnosti evidován spíše roztroušený bodový výskyt bolševníku (kusy či desítky kusů v rámci jednoho místa). Vyšší charakter rozšíření je lokalizován v okolí Mníšku pod Brdy a na Rakovnicku.

Rozsáhlé porosty bolševníku zejména na zemědělských pozemcích je možné potlačovat i prováděním hospodaření (kosení, pastva), avšak pouze za podmínek uvedených v zásadách regulace (viz str. 26-27 zásad)⁴. Jejich cílem je minimalizovat tvorbu a šíření semen. Kosení a pastva bolševník nezahubí, ale jsou vhodné pro dlouhodobý management rozsáhlých populací a vyčerpání zásob semen v půdě na plochách umožňujících pravidelné obhospodařování.

K bodům nařízení:

Jak již bylo konstatováno výše, povinnost úplné eradikace bolševníku velkolepého vyplývá z nařízení EP a Rady (EU) č. 1143/2014, o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů, která byla implementována v rámci novely zákona v roce 2021 s platností od 1. 1. 2022. Ministerstvem životního prostředí byly proto zpracovány a schváleny Zásady regulace bolševníku velkolepého v České republice. Vydání tohoto nařízení navazuje na vydané zásady a upřesňuje postup a povinnosti jednotlivých subjektů v této věci.

V rámci zákona byla hlavní činnost, tj. likvidace rostlin bolševníku velkolepého, popř. jejich porostů, přenesena na vlastníky či uživatele pozemků s výskytem bolševníku velkolepého. Dále byla nařízením uložena obecná povinnost pro všechny osoby informovat o zjištěném výskytu bolševníku krajský úřad, který tyto informace ověří a bude iniciovat řešení (vyzve vlastníka atp.). Nařízením je řešena i situace, kdy vlastník/uživatel pozemku nebude schopen zajistit eliminaci výskytu bolševníku (viz § 13j odst. 4 zákona) vlastními silami a prostředky.

⁴ Zásady regulace – Invazní druhy – AOPK ČR (nature.cz).

101590/2024/KÚSK

Krajský úřad proto vydal veřejnou vyhláškou pod č.j. 077267/2024/KUSK ze dne 17. 6. 2024 Návrh opatření obecné povahy, kterým se stanovují podmínky uplatňování Zásad regulace. Tento návrh byl zveřejněn dne 18. 6. 2024 na úřední desce Krajského úřadu a zároveň na úředních deskách všech obcí, městysů a měst Středočeského kraje, vyjma těch, které leží celým svým obvodem na území CHKO. Krajský úřad obdržel ke zveřejněnému návrhu připomínku od Agentury ochrany a přírody a krajiny České republiky, ze dne 25.7.2024, č.j. 099848/2024/KUSK. Do opatření obecné povahy byly, dle zaslání návrhu, doplněny v Článku III. priority regulace bolševníku velkolepého ve zvláště chráněných územích. Dále z podnětu od Botanického ústavu akademie věd České republiky, došlo k úpravě textu v částech o likvidaci bolševníku velkolepého, upraveny a upřesněny byly metody likvidace. Ve stanované lhůtě krajský úřad dále neobdržel ke zveřejněnému návrhu žádnou námitku. Bylo proto přikročeno k vydání opatření obecné povahy. Toto opatření bude opět zveřejněno jak na úřední desce Krajského úřadu, tak i na úředních deskách všech obcí, městysů a měst Středočeského kraje, vyjma těch, které leží celým svým obvodem na území CHKO po celou dobu platnosti opatření.

Časová platnost tohoto opatření obecné povahy byla stanovena s ohledem na uloženou nutnost úplné eradikace bolševníku na území Středočeského kraje.

Poučení

Proti opatření obecné povahy nelze podat opravný prostředek (§ 173 odst. 2 správního řádu).

Mgr. Pavel Vaňhát
vedoucí oddělení ochrany přírody a krajiny

Dokument je podepsán elektronickým podpisem	
Podpisující:	Mgr. Pavel Vaňhát
Organizace:	Středočeský kraj
Sériové č. cert.:	22981548
Vydavatel cert.:	PostSignum Qualified CA 4
Datum a čas:	13.08.2024 07:32:27
Důvod:	
Místo:	

Příloha:

Příloha č. 1: Přehled metod dle Zásad regulace bolševníku velkolepého, kapitoly 4.7.5. (str. 23-27).